

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI AİLE OKULU PROGRAMINDAN BEKLENTİLERİ VE GÖRÜŞLERİ

EXPECTATIONS AND OPINIONS OF CLASSROOM TEACHERS FROM THE
MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION FAMILY SCHOOL PROGRAM

Şuranur ILKIM HAN¹ – Cengiz KESİK²

Öz

Araştırma kapsamında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan aile okulu eğitimlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini inceleme amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma nitel durum çalışmasına göre desenlenmiştir. Araştırmaya uygun örnekleme yöntemine göre on iki sınıf öğretmeni dahil edilmiştir. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme formuyla toplanmış olup veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analizler sonucunda üç tema, beş kategori ve bunlara bağlı kodlar elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre genel olarak aile okulu eğitimlerinin ebeveynler için çok önemli kazanımlarının olacağı tespit edilmiştir. Özellikle iletişim, eğitsel farkındalık, çocuk gelişimi, rehberlik, çocuk yetiştirme bilinci kazanma, çocuğuna zaman ayırma, çocukla iletişim kurma, olumlu davranış değişikliği, akademik destek sağlama, iş birliği ve öğretmenle iletişim kurma gibi konular ön plana çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile okulu, Aile eğitimi, Sınıf Öğretmeni, Veli

Abstract

Within the scope of the research, it was aimed to examine the opinions of classroom teachers about family school education implemented by the Ministry of National Education. For this purpose, the research was designed according to a qualitative case study. Twelve classroom teachers were included in the study according to the appropriate sampling method. The research data were collected with the interview form prepared by the researchers and the data were analyzed with the content analysis method. As a result of the analysis, three themes, five categories and related codes were obtained. According to these results, it has been determined that family school education will have very important gains for parents in general. In particular, topics such as communication, educational awareness, child development, guidance, gaining awareness of raising a child, spending time with the child, communicating with the child, positive behavior change, providing academic support, cooperation and communicating with the teacher have come to the fore.

Keywords: Family school, Family education, Classroom Teacher, Parent

¹ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, suranurilkim@gmail.com Orcid: 0009-0003-6288-1421

² Dr. Öğr. Üyesi, Harran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, cengiz_kesik@hotmail.com Orcid: 0000-0001-9777-0076

Makale Türü: Araştırma Makalesi – Geliş Tarihi: 05.04.2023 – Kabul Tarihi: 25.05.2023

DOI:10.17755/esosder.1277380

Atf için: *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2023;22(87): 1294-1308

Etik Kurul İzni: Harran Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 13.01.2023 tarih ve 2023/22 sayılı yazısı ile etik açıdan uygun görülmüştür.

Giriş

Osmanlıcada terbiye etmek anlamına gelen eğitim, bireylerin zihnen, bedenen, ruhen, yetenekleri ve davranış örüntüleri anlamında istenen doğrultuda gelişim sağlaması olarak tanımlanabilir. Hayatımızın bütününde var olan eğitim, bazen planlı bazen de tesadüfi gerçekleşir. Planlar doğrultusunda, amaçlı olarak, araç-gereç kullanarak, bir eğitim kurumunda ve öğretmenlerle gerçekleştirilen etkinliklere ise öğretim denmektedir (Akyüz, 2012). Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi eğitim, öğretimi kapsamaktadır. İçine doğduğumuz dünyayı tanımak, ailemize, koşullarımıza, ait olduğumuz kültüre, zamana ve bir üyesi olduğumuz topluma uyum sağlayabilmemiz için ilk eğitimizi ailelerimizden alırsınız. Henüz dünyaya yeni gelmişken başlayan eğitim faaliyetlerimiz yine biz dünyadan göçüp gidinceye kadar devam eder. Aile, yakın çevre ve toplumun değer ve kültürlerini aktardığı, beceriler kazandırmayı amaçladığı bu yapı yaygın eğitim şeklinde tanımlanır. Eğitimle ilgili olarak gerçekleştirilen tüm planlı faaliyetlerin ortak gayesi, her toplumun sahip olduğu eğitim felsefesini temel alan ve teorik olarak beklentilerin şematize edildiği insan modelini oluşturup toplumun beklentilerine cevap vermektir (Şişman, 2007). Bu amaçla yeterli olgunluğa erişmiş bireyler yaş, hazırbulunuşluk, yeterlik gibi koşulları sağladığında örgün eğitim içindeki yerini alır. Ülkemizde okul öncesi eğitimle başlayan bu süreç yukarıda da belirtildiği üzere aslında doğumla birlikte ailede başlayan, kısmen tesadüfi gerçekleşen eğitim etkinliklerinin üzerine eklenerek devam etmektedir. Tüm bu nedenlerle çocuktan yetişkinliğe kadar gerçekleşen örgün eğitim faaliyetleri; yaygın ve tesadüfi aile-çevre eğitiminin üzerine inşa edilir.

Okul ile başlayan eğitim-öğretim hayatının ayrılmaz parçası olan aile eğitimi, akademik başarının da bir ön koşuludur. Çünkü ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocuklar için tüm beklenti ve çabaları aynı yöndedir. Tüm amaçları, onların bedensel zihinsel ve duygusal olarak sağlıklı şekilde büyümeleri, içinde yaşadıkları topluma faydalı bireyler olmaları, kendilerini gerçekleştirebilmeleridir (Oktay, 1999).

Ebeveynlerin eğitim durumları, evde okul çağındaki çocuklara müdahale durumlarını da etkileyen değişkenler arasındadır (Eccles, 2005). Ayrıca daha eğitilmiş ebeveynlerin daha etkili bir dil kullanabileceği düşünülmekte ve iletişimde kullandıkları bu etkili dilin çocuklarının, çocukluk yaşamları boyunca anlama becerilerini geliştirebileceği öngörülmektedir. Dolayısıyla dili etkili kullanmanın, çocuklar okul hayatına başladıklarında akademik becerilerinin gelişiminde etkili olabileceği tahmin edilmektedir. Bu durum çocukların okul hayatının, akademik başarılarının ebeveynlerinin eğitilmiş olması ve dili etkili kullanmasıyla anlamlı ölçüde ilişkili olduğunu gösterir (Hoff, 2003). Ailelerin eğitim durumları arttıkça öğrencilerin akademik başarı seviyeleri de buna bağlı olarak artar (Gök, 2010).

Ailenin çocuk yetiştirirken eğitim hayatı boyunca üzerine düşen, çocuğa güven ortamı sağlamak, örnek ve model olmak, çocuğun karşılaştığı sorunları çözmeye istekli olmak, çocukta var olan yeteneklerin açığa çıkması ve geliştirebilmesi için onu desteklemektir (Yavuzer, 2016). Ebeveynlerin bu bilince erişmiş ve üzerine düşeni yapma eğiliminde olması ise yine bu konudaki eğitimleri ile mümkün olabilir. Ebeveynler akademik anlamda eğitim geçmişli olmayan, bir eğitim-öğretim programının parçası olamamış yahut eğitim seviyesi birbirinden farklı durumda olabilirler. Bu anlamda yaygın eğitim kapsamında yeterlilik kazanabilir ve başta kendi çocukları sonra da dolaylı olarak topluma faydalı olabilir, katkı sunabilirler.

Millî Eğitim Bakanlığı, kişisel gelişimini artırmayı amaçlayan ailelere yönelik Yaygın Eğitim Hizmetleri bünyesinde okul çağında çocuğu olan yani veli olarak tanımlanan yurttaşlarımız için bir Aile Okulu Programı (veliler için) başlatmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2022). Aile Okulu Projesi ile velilerin aldığı eğitimler Ankara, İstanbul, İzmir, Samsun, Adana, Şanlıurfa ve Erzurum olmak üzere 7 ilde başlamıştır. Bugün ülkenin tamamında il ve ilçe merkezlerinde devam eden eğitimlerle 2022 yılının sonuna kadar bir milyon veliye ulaşılması hedeflenmiştir. (MEB, 2022).Proje kapsamında verilen eğitimlerin tamamı eğitim konularına dair alan uzmanları tarafından sunulmaktadır. Bununla birlikte eğitimin içeriği, toplumun en önemli parçası olan ailenin iç dinamiklerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda programın içerik sıralaması yapılırken, aile içi iletişimde yaşanan olumsuzlukları en aza indirmek hedeflenmiştir. Bu bağlamda kurs, ‘aile içi iletişim’ dersi ile başlamaktadır. 8 başlık ve 44 saatten oluşan programda diğer ders başlıkları ise “çatışma ve stres yönetimi, bilinçli ve güvenli teknoloji kullanımı, bağımlılıkla mücadele, sosyal duygusal beceri gelişimi, akran ilişkileri, sağlıklı beslenme ve fiziksel aktivitelerdir” (MEB, 2022).

İlgili alanyazın incelediğinde aile eğitimine ilişkin bazı araştırmalara rastlanmıştır (Ay ve Şahan, 2018; Işık ve Demircioğlu, 2021; Önder, 2011;Tezel Şahin ve Cevher Kalburan, 2009; Tönbül, 2019; Yalman, 2014). Bu araştırmaların sonuçları incelendiğinde ailelerin okul çağındaki çocuğu olsun ya da olmasın, evli olsun ya da olmasın toplumun tüm bireyelerine yönelik olan aile eğitimi programıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Yalman’ın (2014) yaptığı araştırmada bu programlar kapsamında eğitim aldığı belirlenen okulöncesi öğrencilerinin annelerinin görüşleri alınmıştır. Uygulaması yeni başlayan aile eğitimi (veliler için) programına yönelik bir çalışmanın henüz olmaması bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin, eğitimin parçası olan velilerin bu programa katılımı, programın uygulama süreci ve program içeriğine yönelik görüşleri eğitim sürecine sunacağı katkılar nedeniyle önemli görülmektedir. Bu çalışma ile literatürdeki bu açıklığın doldurulmasına yönelik mütevazı bir katkı sunulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın öncelikli ve en genel amacı sınıf öğretmenlerinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan aile okulu eğitimlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda;

Sınıf öğretmenlerinin;

1- Aile eğitimi hakkındaki görüşleri nelerdir?

2- Aile okulu eğitiminin ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisi konusundaki görüşleri nelerdir?

3- Aile okulu eğitimi alan ebeveynlerin eğitim öğretime nasıl katkı sunabileceğine ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Öğretmenlerin, öğrenci velileri ile ilgili olarak devam eden bir eğitim süreci hakkındaki görüşlerini belirlemek, düşüncelerinin nedenlerini anlayabilmek için çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasından yararlanılmıştır. Durum çalışması, aktüel bir yaşantıyı-olguyu, ait olduğu ortamda kavramaya ve izah etmeye çalışan, yaşantıların-

olguların parçası oldukları süreç elemanları ile belirgin sınırlara sahip olmadığı durumlarda kullanılan, başvuru kaynaklarının çeşitliliği arttığında tercih edilen bir araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde; ulaşılabilirlik, zaman ve fiziksel imkanları ekonomik kullanmak gibi nedenlerle uygun örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Uygun örnekleme, zaman ve maliyet açısından kolaylık sağlaması nedeniyle tercih edilen bir yöntemdir (Yıldırım, 2021). Bu tercih doğrultusunda Şanlıurfa ili Siverek ilçesinde bulunan bir devlet ilkokulunda görev yapmakta olan 12 sınıf öğretmeni çalışma grubuna dahil edilmiştir. Çalışmaya dahil olan sınıf öğretmenlerine ait bazı demografik bilgiler Tablo 1’de açıklanmıştır.

Tablo 1. Çalışma grubu bazı demografik bilgiler

Demografik Bilgi	Değişken	f
Yaş	22-30	6
	30-35	6
Cinsiyet	Kadın	7
	Erkek	5
Eğitim durumu	Lisans	11
	Yüksek lisans	1
Görev süresi	1-5 yıl	5
	5-10 yıl	5
	10-15 yıl	2
Kaçınıcı sınıfı okutuyor	1.Sınıf	2
	2.Sınıf	2
	3.Sınıf	5
	4.Sınıf	3
Velileri ile görüşme sıklığı	Haftada bir	3
	Ayda bir	2
	Veli toplantılarında	2
	Bir problem oldukça	1
	Eğitim-öğretim süreci her gerektirdiğinde	4
Yaygın eğitim kapsamında eğitim aldı mı	Evet	8
	Hayır	4

Çalışma Grubunda Yer Alan Öğretmenlerin Çalıştığı Okula İlişkin Bilgiler

Çalışmanın yürütüldüğü okul, Şanlıurfa ili Siverek ilçesindeki büyük ilkokullardan biridir. 84 öğretmen ve 1700 öğrencinin kayıtlı olduğu okulda 38 derslik bulunmakta ve ikili öğretim yapılmaktadır. Ailelerin büyük kısmı mevsimlik işçi olarak çalıştığı için bir eğitim öğretim yılının ilk ayları ve son ayları okul mevcudunda geçici düşüş yaşanmaktadır. Ailelerin çok çocuklu yapısı nedeniyle veli toplantılarında sınıf mevcuduna ulaşılması velilerle sık iletişim kurulması gibi durumlar zorlaşmakta ancak öğretmenlerin ilgisi ve rehberlik uygulamaları ile bu engel aşılmaya çalışılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amacı doğrultusunda veri toplamak amacı ile araştırmacılar tarafından bir yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun sınıf öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koyabilecekleri, araştırma sorularına yanıt oluşturabilecek açıklıkta hazırlanması hedeflenmiş ve üç alan uzmanı bir dil uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli revizyon yapılmış ve uygun olduğu düşünülen sorular kullanılarak araştırmanın yapılacağı okuldan bağımsız ve araştırmanın dışında kalan iki farklı sınıf öğretmeni ile paylaşılmış açıklığı ve amaca hizmet edip etmediği ön değerlendirmeden geçirilmiştir. Görüşme formu öğretmen görüşlerine ulaşılabilecek en genel ve kapsayıcı olduğu düşünülen 9 sorudan oluşturulmuştur.

Veri Toplama Süreci

Görüşme soruları ve demografik bilgi formu hazırlandıktan sonra dil uzmanına gönderilip gerekli görülen düzeltmeler yapılmıştır. Düzenlenmiş formlar alan uzmanı ile paylaşılıp görüşleri alınmış ve sonrasında çalışmanın yapılacağı öğretmen grubunun dışında iki farklı öğretmen ile değerlendirme görüşmesi yapılmıştır. Uygunluğu, anlaşılabilirliği ve anlatım yönünden açıklığından emin olunan görüşme soruları ve form ile görüşmenin yapılacağı okula gidilmiş, okul yöneticileri ve okulun aile eğitimi programından sorumlu rehber öğretmeni ile bir toplantı yapılmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra 83 öğretmenli okulun öğle arasında öğretmenler odasında bir duyuru yapılarak çalışma sürecinden, veri toplamadan ve içeriğinden bahsedilmiştir.

Çalışmanın amacı önemi ve hedefi öğretmenlerle paylaşıldıktan sonra, çalışmaya katılmak isteyen gönüllü 12 öğretmen belirlenmiştir. Her hafta dört öğretmenle görüşmeler yapmak üzere toplamda üç haftalık planlama yapılmıştır. Görüşmeler okulun rehber öğretmenine ait odada birebir olacak şekilde yapılmıştır. Görüşme esnasında olası bir veri kaybının önüne geçebilmek amacıyla soruların yanıtlanması sırasında ses kaydı alınmıştır. Alınan bu ses kayıtları aynı gün dijital ortamdan yazıya aktarılmıştır. Üç haftanın sonunda bütün veriler birleştirilerek analize hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, “sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı, anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma olarak tanımlanmaktadır” (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu doğrultuda önce içeriğin tümünde ortak bağlamdaki anlamlı en küçük parçalardan kodlar, kodların birleşiminden kategoriler ve kategorilerin birleşiminden ise temalara ulaşılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın geçerlik ve güvenirliliği nitel araştırmaya özgü olan inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve doğrulanabilirlik kavramlarına dayalı olarak yapılmış olup aşağıda açıklanmıştır.

İnandırıcılık: İnandırıcılığı artırma amacıyla yapılan çalışmalardan birisi, uygulama sürecinin planlanan çalışmanın aşamalı ve ayrıntılı olarak betimlenmiş olması iken, bir diğeri görüşmelerin 20-30 dakikalara ulaşan derinlikli görüşmeler halinde 3 hafta gibi bir zamana yayılarak gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Aktarılabilirlik: Katılımcıların demografik bilgilerine araştırmanın başka benzer ortamlara aktarılabilirliğini belirlemede ortamın tasvir edilmesi amacıyla ayrıntılı şekilde yer verilmiştir. Çalışmanın yapıldığı okul ortamı, velilerin eğitim durumları, öğrencilerin sosyoekonomik durumlarına ilişkin öğretmen görüşlerinden elde edilen bilgiler demografik bilgiler başlığı altında paylaşılmıştır.

Tutarlılık: Araştırma süreci başından itibaren uzman görüşleri ile yürütülmüştür. Bir dil uzmanı, üç alan uzmanı ile yürütülen çalışmada elde edilen kodlar kodlayıcı tutarlılığı açısından başka bir uzman tarafından yeniden kodlanarak tutarlılığı belirlenmiştir.

Doğrulanabilirlik: Doğrulanabilirliği ya da onaylanabilirliği artırmak için bulgular öğretmen görüşleri olan ham veriler ile desteklenmiştir. Bulguları destekleyen veriler öğretmenlerin doğrudan görüşleri olduğu gibi aktarılarak sağlanmıştır. Araştırmacının görüşleri, ön yargıları ya da düşünceleri değil, ham verilerden elde edilen bulgular aktarılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde sınıf öğretmenlerinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından uygulanan aile okulu eğitimlerine ilişkin görüşleri ve görüşlerden elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Aile Okulu Eğitimine İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin aile okulu eğitimlerine ilişkin görüşlerinin belirlenebilmesi için öğretmenlere aile okulu eğitim programının gerekliliği, yararlı olma durumu, aile okulu eğitim programında bulunması gereken konular ve aile okulu eğitim programında bir değişiklik olması durumunda önerebilecekleri hususlarla ilgili sorular yöneltilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden hareketle belirlenen kategori ve kodlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Sınıf öğretmenlerinin aile okulu eğitimine ilişkin görüşleri

Tema: Aile Okulu Eğitimi		
Kategoriler	Kodlar	f
Aile okulu eğitiminin gerekliliği ve yararları	• İletişim	• 7
	• Eğitsel farkındalık	• 5
	• Çocuk gelişimi	• 4
	• Rehberlik	• 4
	• Eğitim düzeyi	• 4
	• İlgi	• 4
	• Fayda	• 3
	• İş birliği	• 2
	• Bilinç	• 2
	• Beceri edinimi	• 1
	• Davranış problemleri	• 1
	• Bilişsel problemler	• 1
	• Akademik problemler	• 1
	• Aile planlaması	• 1
• Öğretmene saygı	• 1	
• Öğrenci motivasyonu	• 1	
Aile okulu eğitim programında bulunması gereken konular	• Teknoloji	• 4
	• Mahremiyet eğitimi	• 3
	• Davranış problemleri	• 3
	• Öğrenci-aile iletişimi	• 2
	• Çocuk psikolojisi	• 2
	• Cinsel istismar	• 2
	• Şiddet	• 2
	• Öğretmen-öğrenci iletişimi	• 1
	• Ödev	• 1
	• Öğrenci-akran iletişimi	• 1
	• Beslenme	• 1
	• Çocuk hakları	• 1
	• Değerler eğitimi	• 1
	• Empati	• 1
	• Aile planlaması	• 1
• Yetenek	• 1	
• Madde bağımlılığı	• 1	
• Ahlak eğitimi	• 1	
Aile okulu eğitim programına ilişkin öneriler	• Zorunlu eğitim	• 2
	• Babalara eğitim	• 1
	• Evde eğitim	• 1
	• Öğretmenlere eğitim	• 1
	• Rehberlik	• 1
	• Bölgesel farklılık	• 1
	• Kültür	• 1

Tablo 2’de yer alan sınıf öğretmenlerinin aile okulu eğitiminin gerekliliği ve yararları kategorisine ilişkin görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin bu eğitimi en çok *iletişim* ve *eğitsel farkındalık* başlıklarında gerekli ve yararlı gördükleri tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin bu iki başlığı yararlı ve gerekli görmelerinde eğitimden sonra ailelerde özellikle çocuğuyla iletişim kurma ve öğretmenle iletişim kurma noktasında değişim olabileceğini beklemeleleridir. Yine bu eğitimle birlikte çocukların eğitimlerine ilişkin bir farkındalık kazanıp daha *bilinçli* bir şekilde *ilgileneceklerini* düşünmektedirler. Sınıf öğretmenleri aile okulu eğitimiyle birlikte ailelerin *çocuk gelişimi* konusunda bilinçlenip çocuklarına gerekli *rehberliği* yapabileceklerini belirtmektedirler. Bazı ailelerin *eğitim düzeyinin* düşük olmasından kaynaklı bazı problemlere çözüm noktasında *faydalı* olabileceğine inanmaktadırlar. Bu eğitimin iş birliği, beceri edinimi, davranış problemleri, bilişsel problemler, akademik problemler, aile planlaması, öğretmene saygı ve öğrenci motivasyonu konularında gerekli ve yararlı olabileceğini belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin aile okulu eğitiminin gerekliliği ve yararlarına ilişkin bazı görüşleri aşağıda verilmiştir:

Ö6: Bizim zaten iletişim kurduğumuz kişiler veliler. O yüzden velilerle aramızda bir kopukluk olmasın istiyoruz. Sadece bizle değil de genel olarak yapılsın istiyoruz. Velilerin okul sürecinde öğretmen kadar etkili olduğunu düşünüyorum. Çocuğun gelişiminde ya da sıkıntılı bir durumunda iletişim kurduğumuz tek kişi veli. Veli çocukla ne kadar ilgilenirse biz de o kadar fayda sağlayabiliyoruz. Bu yüzden veliye yönelik verilecek bütün eğitimler aslında bizim ve dolayısıyla da çocuğun faydasına o yüzden gerekli olduğunu düşünüyorum. Çok gerekli çünkü veliler çoğu konularda bilgisizler ve farkında da değiller eğitim sürecinde tek etkenin öğretmen olduğunu düşünüyorlar bazı veliler. Kendilerinin çocukta hiçbir etkisi olmadığını düşünüyorlar. Bunun bilincine varmaları için çok gerekli olduğunu düşünüyorum.

Ö3: Evet gerekli olduğuna inanıyorum, şundan dolayı: velilerimiz maalesef iletişimsel olarak bir türlü bağ kuramıyorlar. İletişimi sadece kendilerinin söylediklerini çocuklarının yapması gereken şeyler zannediyorlar. Bir türlü iletişim kuramıyorlar sürekli şikayet halindedir. Çocuklarımız bizi dinlemiyor, söylediğimiz şeyi yapmıyor, sizin verdiğiniz ödevi yapmıyor diye. O yüzden özellikle iletişim konusunda ve davranış problemleri konusunda ailelerin ciddi anlamda bir eğitime ihtiyacı var. Bağ kuramıyorlar, iletişim kuramıyorlar bu da çocuğun hem davranışsal hem bilişsel hem akademik konularda problemleri olması demek oluyor bu yüzden mutlaka velilere yönelik eğitimlerin olması gerektiğini düşünüyorum.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenleri aile okulu eğitim programında bulunması gereken konularda en çok *teknoloji*, *mahremiyet eğitimi* ve *davranış problemleri* konularının olması gerektiğini belirtmişlerdir. Teknoloji konusunun ön plana çıkmasında çocukların teknolojiyi bilinçli şekilde kullanmaları ve teknoloji bağımlılığını önlemede ailelerin ne yapması gerektiğini bilmemesi etkili olmuştur. Öğretmenler ailelerin *çocuk psikolojisi*, *cinsel istismar*, *çocuk hakları* ve *ahlak eğitimi* gibi konularda gerekli bilinç ve bilgidan hareketle *mahremiyet eğitiminin* olması gerektiğini düşünmektedirler. Yine birçok çocukta görülen *davranış problemlerinin* sebepleri ve çözümü noktasında etkili olabileceği düşüncesiyle davranış problemlerini bulunması gereken konularda önceliklendirmişlerdir. Ayrıca *öğrenci-aile iletişimi*, *şiddet*, *öğretmen-öğrenci iletişimi*, *öğrenci-akran iletişimi*, *ödev*,

beslenme, değerler eğitimi, empati, aile planlaması, yetenek ve madde bağımlılığı gibi konularında olması gerektiğini vurgulamışlardır. Aile okulu eğitim programında bulunması gereken konulara ilişkin bazı öğretmenlerin görüşleri aşağıda açıklanmıştır:

Ö3: Yani bence birçoğu dahil zaten. Mesela iletişim konusunda muhakkak eğitim olmalı. Dijital konuda verilmesi lazım. Çocuğun dijital platformları daha sağlıklı nasıl kullanması gerektiği ile ilgili. Ya da sağlık konusunda ya da hukuk konusunda da eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çocuğun mesela haklarından yaptığı şeylerin kendi hakkı olup olmadığını aile içerisinde ya da aile içerisinde velinin de mesela haklarını bilebilmesi için hukuk alanında da eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Ö11: Çocuk psikolojisi çünkü aileler bu konuda bilgiye sahip değiller zaten. Çocuğa nasıl davranılması gerekiyor, çocuğa bir şeyi öğretmek. Ahlak eğitimi, mahremiyet eğitimi. Bu eğitimlerin ailede verilmesi gerektiğini düşünüyorum çünkü okulda çok zor. Köy okulunda da çalışmışım çok garip şeyler gördüm orada onun için öncelikle bunların olması gerekiyor sanırım. Çünkü ahlak olmadan eğitim daha zor gibi geliyor bana.

Ö1: Öğretmen-öğrenci ilişkileri, öğrencilerin davranış problemleri, öğrenci ödev ve ders takibi, öğrencilerin aileleriyle ilişkileri ve davranışları hakkında olmalı

Öğretmenlerin aile okulu eğitim programının uygulanmasına ilişkin önerileri incelendiğinde *eğitimin zorunlu olması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Çünkü eğitimin zorunlu olmaması durumunda birçok ailenin bu eğitime katılmayacağını düşünmektedirler. Ayrıca eğitimlere özellikle babalarında gelmesi gerektiğinin altına çizmektedirler. Çünkü bu tarz eğitimlere çoğunlukla annelerin geldiğini vurgulamaktadırlar. Bu eğitimlerin okula gelmeyenler için evde de verilebileceğini ve sadece ailelere değil öğretmenlere de verilmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Bölgesel ve kültürel farklılıklardan dolayı aile eğitimlerinin bu farklılara göre farklı modüller halinde uygulanması gerektiğini düşünmektedirler. Aile okulu eğitim programına ilişkin önerilerle ilgili bazı öğretmenlerin görüşleri aşağıda açıklanmıştır:*

Ö7: Ben şunu değiştirmek isterdim. Ülkenin 7 farklı bölgesinde de eğitimler aynı içerikle yapılıyorsa yanlışır. Bulunulan bölgenin eksiklikleri belirlenip ona göre konuların eklenmesi ya da çıkarılması gerekmektedir. Siz İstanbul'daki ya da Ankara'daki çok gelişmiş bir semtteki bir okula gidip aile planlamasını anlatmanın bir faydası olmayacaktır ama burada buna ihtiyaç var.

Ö11:Eğitimi tüm velilere zorunlu kılardım. İlkokul eğitimi nasıl zorunluysa velilerin de eğitimi zorunlu olmalı diye düşünüyorum. Daha bilinçli aileler. Çünkü ne kadar bilinçli bir aileden gelirse çocuk, bence eğitim hayatı da o kadar iyi olur.

Aile Okulu Eğitiminin Ailelerin Çocuk Yetiştirme Tutumuna İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin, aile okulu eğitimlerinin ailelerin çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki etkisiyle ilgili görüşlerini belirleyebilmek için öğretmenlere aile okulu eğitim programı sonrasında ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarında ne tür değişiklikler olabileceği ve

bu eğitimlerin dönüştürücü gücüyle ilgili sorular yöneltilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden hareketle belirlenen kategori ve kodlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Sınıf öğretmenlerinin ailelerin çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin görüşleri

Tema: Ailelerin Çocuk Yetiştirme Tutumu		
Kategori	Kodlar	f
Aile okulu eğitiminin dönüştürücü gücü ve çocuk yetiştirme tutumuna etkisi	• Çocuk yetiştirme bilinci	• 9
	• Çocuğuna zaman ayırma	• 8
	• Çocukla iletişim kurma	• 5
	• Olumlu anlamda davranış değişikliği	• 5
	• Akademik destek	• 3
	• Tecrübe	• 2
	• Mutluluk	• 2
	• Öz güven	• 2
	• Davranış problemleriyle ilgilenme	• 1
	• Nitelikli çocuk yetiştirme	• 1
	• Sosyal destek	• 1
	• Okula karşı tutum	• 1
	• Öğretmene karşı tutum	• 1
	• Sabır	• 1
	• Çocuğuna saygı duyma	• 1
	• İfade özgürlüğü	• 1
	• Empati	• 1
	• Toplumsal fayda	• 1
	• İş birliği	• 1
	• Bireysel farklılıklar	• 1
• Ailenin yetiştirilme tarzı	• 1	
• Öğrenilmiş çaresizlik	• 1	

Tablo 3 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre aile okulu eğitimine katılan ailelerin çocuk yetiştirme tutumuna ilişkin en fazla *çocuk yetiştirme bilinci* ve *çocuğuna zaman ayırma* konularında etkili olabileceği tespit edilmiştir. Bununla birlikte ailelerin *çocukla iletişim kurma*, çocuk yetiştirmede *olumlu anlamda davranış değişikliği* ve çocuklarına *akademik destek* olma yönündeki durumlarda fazla frekansa sahip konular olduğu görülmektedir. Aile okulu eğitimi sonunca ailelerin çocuk yetiştirme tutumunda yukarıda belirtilen hususların yanında tecrübe, mutluluk, özgüven duyma, çocuğunun davranış problemleriyle ilgilenme, çocuğunu daha nitelikli bir şekilde yetiştirme, sosyal anlamda destek olma, öğretmene ve okula karşı olum sergileme, daha sabırlı olma, çocuğuna saygı duyma, empati kurma, ifade özgürlüğü sağlama gibi birçok konuda olumlu etkilerinin olabileceği tespit edilmiştir. Bu durumlar incelendiğinde aile okulu eğitimin domino etkisi yaratarak birçok konuda pozitif bir etki yarattığı söylenebilir. Bu husus ile ilgili olarak bazı öğretmenlerin görüşleri aşağıda açıklanmıştır:

Ö3: Çocuk yetiştirmenin gerçekten zorlu bir süreç olduğunu anlayabileceklerdir. Bu şekilde ben bir çocuğumu iyi eğitmeden ikinci bir çocuğu düşünmeyeceklerdir muhakkak. Çocukların sokakta yetişmemesi gerektiğini bilecek. Çocuklarına yeterli vakit ayırmadığını anlayacak bu şekilde biraz daha çocuğuna vakit

ayırarak onun sağlıklı davranışsal problemleri üzerinde daha çok duracak. Çocuğuna daha çok vakit ayırarak. Dediğim gibi çok çocuk yerine kaliteli kendine inanan, güvenen, başarabileceğini düşünen çocuklar yetiştirmeyi düşünecek bu eğitimden sonra.

Ö6: Bazı velilerimiz şiddete çok meyilli. Bu eğitimle velilere sadece okulla değil çocuklarıyla nasıl iletişim kurmaları gerektiği anlatılacağı için şiddet eğilimi olanların bunun sonucunda karşılaşacakları durumla şiddet uygulamadığı durumlarda alacağı sonuç öğretilirse bu tutumlarında değişiklik olacağını düşünüyorum.

Ö7: Ne kadar erken başlanırsa eğitim, o kadar iyi ama 4-5 çocuğu olan, 7-8 çocuğu olan velilerim var. Onlara ne kadar da buraya getirip eğitim de versek yaşam koşulları nedeniyle kulaktan dolma kalacak. Ama ellerinden geldikçe, zamanı mümkün olduğunca verimli kullanarak çocuklarıyla ilgilenmeleri sağlanabilir. Çocuklarına daha çok zaman ayırabilirler. Okulla ilgili tutumları değişebilir. Öğretmene karşı yaklaşımları değişebilir.

Aile Okulu Eğitiminin Ailelerin Eğitim-Öğretim Sürecine Katkılarına İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin, aile okulu eğitimlerinin ailelerin eğitim-öğretim sürecine nasıl katkı sunabileceğiyle ilgili görüşlerini belirleyebilmek için öğretmenlere aile okulu eğitim programı sonrasında ailelerin eğitim-öğretim sürecine ilişkin neler kazanabileceği ve eğitim-öğretim bağlamında ailelerde hangi çıktıkların elde edilmesiyle ilgili sorular yöneltilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinden hareketle belirlenen kategori ve kodlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Sınıf öğretmenlerinin ailelerin eğitim-öğretim sürecine ilişkin elde edeceği kazanımlarla ilgili görüşleri

Tema: Ailelerin Eğitim-Öğretim Sürecine İlişkin Kazanımları		
Kategori	Kodlar	f
Aile okulu eğitiminin eğitim-öğretim sürecine yansımaları ve beklenen çıktılar	• Eğitsel farkındalık	• 10
	• İş birliği	• 9
	• Çocukla ilgilenme	• 8
	• Öğretmenle iletişim	• 7
	• Akademik başarı	• 5
	• Davranış değişikliği	• 4
	• Çocuk yetiştirme tutumu	• 4
	• Okulla iletişim	• 2
	• İfade etme	• 2
	• Aile içi iletişim	• 2
	• Öğrenciye katkı	• 1
	• Sosyal ilişki	• 1
	• Okula devam	• 1
	• Güven	• 1
• Beceri gelişimi	• 1	

Tablo 4 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre aile okulu eğitiminin ailelerin eğitim-öğretim sürecine katkılarıyla ilgili en fazla *eğitsel farkındalık* oluşturacağı ve *iş birliği* sağlayacağı tespit edilmiştir. Bu katkılarıyla birlikte ailelerin *çocukla ilgilenme*, *öğretmenle iletişim kurma* ve *akademik başarı* konularında kazanımlar elde edebileceği görülmektedir. Bir önceki temada da belirtildiği üzere ailelerin çocuk yetiştirmede davranışların değişeceği, okulla daha olumlu iletişim kuracakları, çocuklarına kendilerine ifade etme hakkı verecekleri, aile içi iletişimin daha sağlıklı olabileceği, çocuklarına güvenme, beceri gelişimi ve tüm bunların çocukların okula devam, sosyal ilişki gibi konularda çocuklara katkı sunabileceği tespit edilmiştir. Bu hususlarla ilgili bazı öğretmenlerin görüşleri aşağıda açıklanmıştır:

Ö4: Zaten okul aile iş birliği denen şey eğitimin temel taşlarından biri. Velilerin ilgisizliği, çocuk sayısının da fazla olmasından ve bu zamana kadar da görmüş oldukları eğitimden yaşayışlarından dolayı çocuklarına bir şey veremediğini düşünüyorum. En fazla bakıyor ödevini yaptın mı? Bazen bakmıyor bile sadece soruyor. Ama eğitimden sonra verilen kazanımları uyguladıkları zaman çocukların da yararına olacaktır çünkü biz okulda onlarla 3-4 saat zaman geçiriyoruz. Ama onlar evde günün geri kalanını aileleri ile geçiriyorlar. Evde 13-14 saat gibi bir vakitte uygulamak okuldaki 3-4 saatlik uygulamadan daha etkili olacaktır. Bu da tabii ki okula yansıtacaktır. Başarılarını arttıracaktır. Davranışlarını değiştirecektir. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu sadece öğretmenlerinden değil de artık ailelerinden de duyacaklar. Bu kazanımların eğitim öğretime çok olumlu şekilde yansıtacağını düşünüyorum bu yüzden.

Ö2: Bu eğitim tamamlandıktan sonra aile içi iletişim gelişmesi eğitimin birinci şeylerinden biri. Aile içi iletişim geliştiği sürece de çocuk kendini daha rahat ifade edebilecek daha doğru adımlar atabilecek en azından bu da onun hem sosyal ilişkilerini hem de akademik başarısını arttıracığını düşünüyorum. Direkt hayata dokunabileceğini düşünüyorum bu eğitimin.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin aile okulu eğitimlerine ilişkin görüşlerinin incelendiği bu araştırma kapsamında çalışma grubunda yer alan on iki sınıf öğretmenin görüşlerine göre üç tema, beş kategori ve bunlara ilişkin kodlar elde edilmiştir. Aile okulu temasında yer alan aile okulu eğitiminin gerekliliği ve yararları kategorisinde sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre en fazla iletişim, eğitsel farkındalık, çocuk gelişimi, rehberlik, eğitim düzeyi ve ilgi konularının gerekli ve yararlı olabileceği sonucu elde edilmiştir. Aile okulu eğitim programında bulunması gerekenler kategorisinde ise en fazla teknoloji, mahremiyet eğitimi, davranış problemleri, öğrenci-aile iletişimi, çocuk psikolojisi, cinsel istismar ve şiddet konularının olması gerektiği sonucu elde edilmiştir. Sınıf öğretmenleri aile okulu eğitim programı için ailelere zorunlu eğitim, babalara eğitim, evde eğitim, öğretmenlere eğitim, rehberlik, bölgesel farklılık ve kültür konularını önermişlerdir. Ailelerin çocuk yetiştirme tutumu teması altında yer alan aile okulu eğitiminin dönüştürücü gücü ve ailelerin çocuk yetiştirme tutumuna etkisi kategorisinde en fazla çocuk yetiştirme bilinci kazanma, çocuğuna zaman ayırma, çocukla iletişim kurma, olumlu davranış değişikliği ve akademik destek sağlama

konularının ön plana çıktığı sonucu elde edilmiştir. Ailelerin eğitim-öğretim sürecine ilişkin kazanımları teması altında yer alan aile eğitiminin eğitim-öğretim sürecine yansımaları ve beklenen çıktılar kategorisinde en fazla eğitsel farkındalık, iş birliği, çocukla ilgilenme, öğretmenle iletişim ve akademik başarı konuları ön plana çıkmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde benzer olarak başka çalışmalarda da ailelerin kursiyer olarak eğitimlerini tamamladıktan sonra aile içi iletişim durumlarında gelişmeler olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitlere göre eğitimlerin ailelerde çocukla kurulan etkili iletişimi artırdığı ve eğitimcilerin de ailelere yönelik verdiği bu tür eğitimlerin gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yıldırım 2012; Ay, Şahan 2018). Tönbül'ün (2019) yaptığı araştırmada ise uygun mekanlarda uygulamalı eğitimlerle veli üzerindeki etkinin arttırılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum ilgili araştırmada, uygulanan eğitimlerin sunular halinde verildiği ancak etkisini arttırmak adına uygulamalı eğitimlerin yapılması gerektiği şeklinde ifade edilmiştir. İlgili alanyazın ve mevcut araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar paralellik göstermekte ve Milli Eğitim Bakanlığı, Halk Eğitim Merkezleri, Anne Çocuk Eğitim Vakfı benzeri sivil toplum kuruluşları bünyesinde verilen aile eğitimi programlarının farklı bileşenleri ile gerekli olduğu ifade edilmektedir (Ay ve Şahan, 2018; Işık ve Demircioğlu, 2021; Önder, 2011). TÜİK'in (2022) Yaşam Memnuniyeti Araştırması 2021 yılı sonuçlarına göre bireylerin %68'i en çok aileleri tarafından mutlu edildiklerini ifade etmektedirler. Bu durum ailenin bireylerin psikolojik sağlamlığında önemli değişken olduğunu somut olarak göstermektedir. Bolat, Gürsoy ve Strom (2016), anne babaların çocuk gelişimi ve eğitimiyle ilgili bilgi ve becerilerinin çocukların aile içinde olumlu gelişim göstermeleri üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedirler. Nitekim araştırma kapsamında elde edilen sonuçlarla da bu durum uyuşmaktadır. Tüm bunlarla birlikte okul öncesi dönemden itibaren çocuğun akademik, sosyal ve bilişsel gelişim alanlarında aile içinde kurulan sağlıklı ilişkiler yatmaktadır (Kumpfer, Magalhaes, ve Ahearn Greene, 2016). Bu sebeple mevcut araştırma kapsamında da incelenen aile okulu eğitimi gibi programlarla ailelere çocukların eğitimi ve gelişimine yönelik eğitimler uygulamalı olarak verilmeye devam edilmelidir. Bu eğitimlerle araştırma kapsamında elde edilen sonuçlarda da belirtildiği üzere aileler hem çocukların iyi oluşlarında daha sorumlu olabilmekte (Yuen, 2017) hem de anne babalık becerilerini geliştirebilmektedirler (Arslan ve Ulaş, 2022).

Öneriler

Öğretmenler için:

Öğretmenlerin aile okulu eğitimini veliler için gerekli gördüğü sonucundan hareketle, bu eğitim konusunda velileri bilgilendirmek adına, eğitim-öğretimin ilk haftası okul genelinde kapsamlı bir veli toplantısı yapılarak velilerden beklentilerini ayrıntılı olarak anlatabilir ve bu beklentilerin sınıf düzeyinde nasıl değiştiği ifade edebilir. Aileler, eğitim konusunda bilgilendirilebilir, eğitimi almaları yönünde teşvik edilebilir. Dönem süresince tekrarlanan periyodik görüşmelerle öğrenci özelinde takibi yapılabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin aile okulu eğitim programında bulunması gereken konular kategorisindeki önerileri göz önüne alındığında, ailelerin demografik bilgileri ve öğrenci durumu ile ilgili olarak analizler yapılabilir ve aile eğitimi

programında aileler için eksik kaldığı düşünülen alanlar okul rehberlik servisinin organize edeceği eğitimlerle tamamlanabilir.

Araştırma bulgularından hareketle, aile okulu eğitiminin eğitim-öğretim sürecine yansımaları ve beklenen çıktılar değerlendirildiğinde öğretmenlerin öğrenci ile iletişimlerini aile ziyaretleri ile derinleştirilmesi sonucunda edindikleri kapsamlı bilgi ve bölgesel ihtiyaçlar analiz edilip okul kapsamında raporlaştırılabilir, yaygın eğitim merkezleri aracılığı ile oluşturulacak ihtiyaca yönelik eğitimlerle desteklenebilir.

Araştırmacılar için:

Bu araştırma sınıf öğretmenlerinin görüşleriyle sınırlıdır. Bu sınırlılıktan hareketle araştırmacılar için aşağıdakiler önerilebilir;

Çalışma eğitimin farklı kademelerinde, farklı illerde yapılarak daha kapsamlı sonuçlar ortaya konulabilir.

Aile eğitimi (veliler için) hakkında veli görüşlerinin belirlendiği çalışmalar yapılabilir, böylece programa farklı bir açıdan da yaklaşım ortaya konulabilir.

Aile eğitimine (veliler için) temel olabilecek çocuk görüşleri ve beklentilerinin belirleneceği çalışmalar yapılabilir. Böylece ihtiyacın bir boyutu da çocuk açısından ortaya konulabilir.

Kaynakça

Akyüz, Y. (2012). *Türk eğitim tarihi*. Pegem Akademi.

Arslan, A. ve Ulaş, A. H. (2022). Değer odaklı aile eğitim programının anne babalık becerilerine, aile iklimine ve değer odaklı yaşama etkisi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 6(1), 88- 109.

Ay, F. ve Şahan, G. (2018). Aile eğitimi kurslarının yetişkin eğitimi bağlamında etkililiğinin değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 66-86.

Bolat, E. Y., Gürsoy, F. ve Strom, R. (2016). Öğretmen olarak anne baba envanteri: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 961-970.

Eccles, J. S. (2005). Influences of parents' education on their children's educational attainments: the role of parent and child perceptions. *London Review of Education*, 3(3),191-204.

Gök, D. (2010). *Anne tutumlarının öğrencilerin başarıları ve yetenekleri üzerindeki etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Hoff, E. (2003). The specificity of environmental influence: socioeconomic status affects early vocabulary development via maternal speech. *Child Development*, 74(5), 1368–1378.

Işık, E. ve Demircioğlu, H. (Mart, 2021). *Bilinçli farkındalık aile eğitim programının ebeveynlerin bilinçli farkındalıkları, yetkinlik alguları ve iletişim düzeyleri ile çocukların davranış problemleri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. 3. ulusal başkent disiplinlerarası bilimsel çalışmalar kongresi, Ankara.

- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri: kavramlar ilkeler teknikler*. Nobel Akademik Yayıncılık
- Kumpfer, K. L., Magalhaes, C., & Ahearn Greene, J. (2016). Strengthening families program. In J. James & J. Ponzetti, *Evidence-based parenting education: A global perspective* (pp. 277-292). London: Routledge.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2022). *Aile okulu veliler için programı*. <https://aileokulu.meb.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Oktay, A. (1999). *Yaşamın sihirli yılları: Okulöncesi dönem*. Epsilon Yayınevi.
- Önder, M. (2011). Okul öncesi dönem çocuklarının aile eğitimi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15, 377-386.
- Şişman, M., (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Pegem Akademi.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, A. E. (2021). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayınevi
- Tezel Şahin F. ve Cevher Kalburan F. N. (2009). Aile eğitim programı ve etkililiği: dünyada neler uygulanıyor?. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 25, 1-12.
- Tönbül, Ö. (2019). Aile eğitimi programının annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 46-72.
- TÜİK. (2022). İstatistiklerle aile. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2021-45632> adresinden erişilmiştir.
- Uzunkol, E. ve Yel, S. (2016). Hayat bilgisi dersinde uygulanan değer eğitimi programının özsaygı, sosyal problem çözme becerisi ve empati üzerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 41(183), 267-292.
- Yalman, D. (2014). *MEB aile eğitim programına katılan ve katılmayan okul öncesi eğitim çağında çocuğu olan annelerin aile eğitim programlarından beklentileri ve görüşleri*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Yavuzer, H. (2016). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitapevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. (2012). *Kuruma dayalı aile eğitim programlarının ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin okul başarılarına etkileri* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Yıldırım, M. (2021). Örneklem ve örnekleme yöntemleri. S. Şen ve İ. Yıldırım, (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde*(s.61-93). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yuen, L. H. (2017). Personal growth and development of parent leaders through a group parent education program. *Teacher Development*, 21(4), 547-560.